

Analysis of Scientific Problems in Iran (Case Study of Iranian Political Sociology and Political Science)

Abraham Salehabadi

Assistant Professor, Department of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

Abstract

The purpose of writing this article is to provide a critical model for social science book criticism to help the research in social sciences by confronting the main research model. The method of this article is review and criticism. In this article, 25 treatises-books are reviewed in the field of political sociology and political science. The research shows that the most important research harms in Iranian political sociology and political science are as follows: incorrect establishment of causal relationships between variables, not having the problem as a puzzle and confusion between the problem and the question, excessive fascination of the researcher with theories and failure to present causal mechanisms, inappropriate use of establishing Causal relationships in research. The research showed that the time gap between master's and doctorate courses, the gap between published articles and the academic gap between master's degree and doctorate, the type of university and the field of study of researchers have an effect on the disadvantages of research. Research problems can be reduced by using the following solutions:

A-Highlighting inconsistency, inconsistency, contradiction and mystery in the statement of the problem.

B-Recalling and rereading research records in stating the problem, research findings and the whole research.

C-Minimizing theoretical issues, but minimizing research history can make research more fruitful

D-Presenting reasoning, reasoning and presenting causal mechanisms to communicate causality.

E-Criticism and elimination of faulty causal relationships.

Keywords: Disadvantages of research, Political sociology, Critical method, Dissertation-book, Iran.

Corresponding Author: bilakizeinab

How to Cite: Salehabadi. A. (2023). Analysis of Scientific Problems in Iran (Case Study of Iranian Political Sociology and Political Science), *Quarterly Journal of Social sciences*, 30(99), 175-215.

1. Introduction and problem statement

The purpose of writing this article is to present a critical model for criticizing social science books, so that by confronting it with the main pattern of research, it can help to research in social sciences. It is certain that our main pattern and criteria for comparison are not clear from criticism. What is important to us is to open the door for critical examination of social science works. Therefore, in this article, we will try to examine the most important damage of the conducted research. It should be noted that the pathological examination of this research does not mean ignoring the positive points of the research; but rather a critical assessment form rather than mere evaluation

2. Analytical and conceptual framework

Research in different disciplines of science is done in different ways and it is impossible to introduce a specific method that is applicable in all branches of science. However, the general principle of this research is in different disciplines that are more similar than they are together. in any form and in any field that is done; always subject to codified and logical instructions that assist scholars in doing their work Applying these guidelines enables them to evaluate the results and works of other research while gaining more confidence in the accuracy of the results of their work. According to this research, we have examined and criticized the scientific and research texts:

1. Criticism of the problem statement.
2. Theories criticism
3. Review of research background
4. Criticism of method.
5. Criticism of the findings.
6. Criticism of solutions and suggestions.
7. Formal and procedural criticism

3. Methodology

The method of this article is a review and attempts to discover the damage done by using review and evaluation of works. The examined sample is 25 theses-books in the field of political sociology and political science, which were previously defended as a doctoral dissertation in Iranian universities. The selection of these cases is due to the fact that it is a doctoral dissertation in the field of Iranian political sociology, which was conducted in Iranian universities as a

research and published as a book.

4. Results

In the descriptive part of the study, it is shown that 28% of the produced works (theses-books) have formal problems (spelling, compositional and referential, etc.) in large and very high levels that make them difficult to read and study. Among the 25 investigated works, 16 theses-books lack the problem (64%). Among these works four works had a question; but they had no problem. It is interesting to note that 9 researchers (36%) did not follow up on their problem and question and abandoned it.

Eighteen researchers (72%) did not review the research background and 80% of them did not receive help from the background and history of the research in stating the problem. Most of these have methodological problems. 72% of theses-books have problems in establishing a causal relationship, 76% of them have problems with data and data information, and they have the same amount of credit problem. Among the 25 reviewed works, 13 researchers (52 percent) do not answer the problems and questions. The study shows that researchers have sought to confirm their theories rather than disprove them.

In the explanatory part, in the final analysis and analysis, the factors related to scientific problems and issues are as follows:

1. Discontinuities: Among the discontinuities raised in this article, of the researchers, the university where the researcher's master's degree and doctorate studies are not the same, and the discontinuity between the subjects studied by the researcher have an effect on the damage of the research.

2. Type of university: research shows that the least academic problems and harms are related to studying in foreign universities and the most problems are related to studying in non-governmental universities.

3. Field of study: The research showed that the researchers of the field of study of political science have more problem statement, method and general problems than sociology.

5. Discussion

In the intuitive and experimental understanding, it seems that the

strength and weakness of the research results from the type of university and the type of study field and the interactive effect of the two. The research shows that the most research problems (methodological problems and statement of the problem) are among the PhD graduates of political science in non-government universities, and the least is related to the PhD in sociology in public universities. From the perspective of research problems, the published works of public universities are less problematic than non-governmental universities, and sociology is less problematic than political science. In the analysis and explanation of this case, it should be said that a student of political science spends 10 credits in research method until obtaining a doctorate; While a student of social sciences takes 24 units of research methods (not including practical work) until getting a doctorate. So; if this analysis is correct, the amount of methodological problems in the field of political science should be higher than in sociology, which confirms their reality.

6. Conclusion

The author of the article believes that by using the following strategies, it is possible to reduce the research damage and improve the research situation: A. Highlighting inconsistency, inconsistency, contradiction and mystery in the problem statement section. B. Calling and rereading the research record in the statement of the problem, research findings and the whole research. C. Minimizing the theoretical issues, however, minimizing the research history can make the research more fruitful. D. Providing reasoning, argumentation, and providing causal mechanisms to communicate causally. E. Criticism and elimination of faulty causal relationships.

In removing these harms from the research, it can be suggested that the researchers consider their persuasion and the readers of the book, whether the book's audience considers the researcher's claims and the researcher's arguments to be proven and correct or not? And will the reader be convinced by reading the book or not?

Acknowledgments

We are grateful to all those who assisted us in various ways for conducting the research.

مشکلات علمی در ایران (بررسی موردی جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی ایران)

ابراهیم صالح آبادی * استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

این مقاله تلاش دارد تا رساله- کتاب‌های منتشره در ایران در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی را نقد و ارزیابی نماید. روش این مقاله مروری و انتقادی است که مرحله مقدماتی در کارهای فزاینده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد مهم‌ترین آسیب‌های پژوهشی در جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی ایران به‌قرار زیر است: برقراری نادرست روابط علی بین متغیرها، نداشتن مسئله به‌عنوان معما و خلط بین مسئله و سؤال، شیفتگی بیش‌ازحد محقق به نظریه‌ها و عدم ارائه مکانیسم‌های علی، استفاده ناشایست از برقراری روابط علی در تحقیقات. تحقیق نشان داد که گسستگی زمانی بین دوره‌های تحصیلی ارشد و دکترا، گسستگی بین مقاله‌ها منتشر شده و گسستگی دانشگاهی ارشد و دکترای، نوع دانشگاه و رشته تحصیلی محققان بر معایب تحقیق تأثیر دارد. نویسنده مقاله بر این باور است به‌کارگیری راهبردهای زیر آسیب‌های تحقیق را کاهش و وضعیت تحقیقات را بهتر از پیش شکل می‌دهد. ۱. برجسته‌سازی ناهماهنگی، ناسازگاری، تناقض و معما در بخش بیان مسئله، ۲. فراخوانی و بازخوانی سابقه تحقیق در بخش بیان مسئله، یافته‌های تحقیق و کل تحقیق. باوجوداین، کمینه کردن سابقه تحقیق می‌تواند پژوهش را پربارتر سازد، ۳. کمینه‌سازی مباحث نظری تحقیق، ۴. ارائه استدلال، حجت‌آوری و ارائه مکانیسم‌های علی برای برقرار ارتباط علی و ۵. نقد و حذف روابط علی معیوب.

کلیدواژه‌ها: آسیب‌های پژوهش، جامعه‌شناسی سیاسی، روش انتقادی، رساله- کتاب، ایران.

طرح مسئله

فلسفه علوم اجتماعی از جمله موضوعات مهم در حوزه علوم انسانی است که تاکنون کمتر به صورت کاربردی مورد توجه جدی قرار گرفته است. فلسفه هم می تواند ما را در بساختن شاخه ای از دانش رهنمون سازد و هم می تواند به مثابه یک معیار در مسیر پیشبرد و گسترش آن شاخه به خدمت اندیشمندان و محققان درآید و در نقد آثار کمک نماید و موجب گردد که محققان آن ها را در مباحث تجربی رعایت کنند. هرچند می توان مدعی شد که در ایران، در این زمینه آثار غنی و مفیدی وجود دارد؛ ولی این آثار تنها از جنبه نظری مفید هستند. با انتشار کتب فلسفه علوم اجتماعی با ده ها اسم و نام، آنچه جامعه علمی نیازمند آن است؛ به کارگیری چنین مباحثی در نقد آثار جامعه شناسی است.

نبود نگاه فلسفی جدی به آثار تولید شده در حوزه علوم اجتماعی و عدم نقد و ارزیابی تولیدات این حوزه از منظر فلسفه علوم اجتماعی در ایران وضعیتی را نشان می دهد که باعث افت کیفیت تولیدات علوم اجتماعی شده است (Salehabadi, 2017). آثار منتشر شده از سوی محققان و مؤلفان کمتر مورد بررسی نقادانه صورت می گیرد. این امر موجب گردیده است که علوم اجتماعی ایران زاینده گی خود را از دست دهد. این امر ناشی از نبود تعامل لازم، مناسب و مکفی بین نویسندگان و خوانندگان علوم اجتماعی است. این امر از یک سو، به بی اعتنائی جامعه شناسان به آثار منتشر شده جامعه شناسی برمی گردد، این آثار که از سوی مؤلفان با هزار امید منتشر می شود؛ از سوی جامعه علوم اجتماعی به ندرت مورد واکاوی، ارزیابی و حتی خوانده می شود. از سوی دیگر، نویسندگان این آثار کمتر به سابقه تحقیق می پردازند و جنبه تراکمی بودن علم را در این حوزه به دست فراموشی سپرده اند.

عدم نقد آثار جامعه شناسی در ایران و عادات غیر انتقادی در جامعه شناسی ایران موجب شده است که آثار تولید شده مورد نقد قرار نگیرد. این آثار بعد از تولید هرگز توسط جامعه علمی خوانده نمی شود و بر این اساس نقدی نیز از این آثار منتشر نمی شود. در صورت انتشار چنین نقدی، مؤلفان هیچ برخوردی (بد یا خوب) با آن ندارند.

به عبارت دیگر، مؤلفان اساساً پیگیر بازخورد آثار خود در جامعه علمی نبوده‌اند.^۱ هدف از نگارش این مقاله ارائه الگوی انتقادی برای نقد کتب علوم اجتماعی است تا از این طریق بتواند با مقابله دادن آن با الگوی اصلی تحقیق، بر انجام تحقیق در علوم اجتماعی کمک نماید. مسلم است که الگوی اصلی و معیار ما برای مقایسه نیز از نقد میرا نیست. آنچه برای ما مهم است، باز کردن دری برای بررسی نقادانه آثار علوم اجتماعی است؛ بنابراین در این مقاله تلاش خواهیم کرد تا مهم‌ترین آسیب تحقیقات انجام‌یافته را بررسی نماییم. قابل‌ذکر است که بررسی آسیب‌شناسانه این تحقیقات به معنای نادیده گرفتن نقاط مثبت تحقیقات نیست؛ بلکه یک نوع ارزیابی انتقادی است تا ارزیابی صرف.

چارچوب تحلیلی و مفهومی

در هر تحقیق، محقق تلاش دارد تا بتواند مسئله اصلی خود را به‌عنوان معما حل کند. در پاسخ به مسئله تحقیق، محقق تلاش دارد تا به‌صورت نظری مسئله خود را حل نماید. در انجام حل مسئله، محقق علاوه بر نظریه‌ها از ابزارهای دیگری نیز استفاده می‌کند که ابزارهای تحلیلی و مفهومی هستند.

از آنجا که مقاله ما فاقد مسئله به‌عنوان امر معماگونه است؛ بنابراین در این مقاله خبری از نظریه نیست؛ اما مقاله از ابزارهای تحلیلی و مفهومی استفاده می‌کند که جا دارد در اینجا به آن‌ها اشاره نماییم؛ مفاهیمی از قبیل تعریف، توصیف، تحلیل، تبیین، تفسیر و استدلال، دلیل و علت و ...؛ که ممکن است منجر به ابهام و اشتباهاتی در انجام هر کدام گردد؛ بنابراین، در ابتدا لازم است تا درباره فضای مفهومی این مفاهیم به‌صورت قراردادی، اجماعی حاصل گردد و منظور ما از این مفاهیم مشخص گردد. ممکن است که محققان به تعاریف ما از این مفاهیم انتقاداتی وارد سازند. این انتقادات بر کار ما وارد است. آنچه برای

---

۱. مؤلف بر اساس تجربه خود در حوزه جامعه‌شناسی، تنها پنج مورد از تعامل منتقد و مؤلف را در بین جامعه‌شناسی ایران سراغ دارد که عبارت‌اند از (مؤلف اول منتقد و مؤلف دوم مؤلف): شجاعی زند / کاظمی پور، سعیدی / شجاعی زند، طالبان / ساعی و عبداللهی، طالبان / چلیبی و اکبری، طالبان / فاضلی.

ما مهم است؛ تمییز و تفکیک هر چه بیشتر این مفاهیم به صورت نظری و نسبی از همدیگر می‌باشد.

پژوهش در رشته‌های مختلف علمی به شیوه‌های گوناگون انجام می‌شود و نمی‌توان یک روش مشخص که در همه شاخه‌های علوم کاربرد داشته باشد، معرفی کرد. با این حال، اصولی کلی بر فرایند پژوهش در رشته‌های مختلف حاکم است که بیش از آن که باهم متفاوت باشند؛ به هم شبیه هستند. پژوهش به هر شکل و در هر رشته‌ای که انجام شود؛ همواره تابع دستورالعمل‌های مدون و منطقی است که پژوهشگران را در انجام کارشان یاری می‌کنند. به کار بستن این دستورالعمل‌ها آنان را قادر می‌سازد که ضمن کسب اطمینان بیشتر نسبت به صحت نتایج کارشان، نتایج و آثار سایر پژوهش‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند.

معمولاً در گام اول پژوهش‌ها با یک مسئله آغاز می‌کنند. مسئله امری است که ذهن محقق را به خود مشغول کرده و او را به تلاش در جهت پاسخگویی به آن‌ها وامی‌دارد. به عبارت دیگر، مسئله حاصل یک ناهماهنگی شناختی است که در ذهن محقق شکل گرفته و محقق تلاش دارد تا این ناهماهنگی را به نحوی از انحا هماهنگ سازد.

در گام دوم، محقق در حل مسئله خود تلاش می‌کند تا پاسخ و راه‌حل مسئله را در منابع علمی گذشته (سابقه تحقیق) بیابد. در صورتی که مسئله خود را با بررسی سابقه تحقیق حل نماید، مطالعه و تحقیق تمام یافته قلمداد می‌گردد؛ اما اگر در بررسی سابقه تحقیق برای معما و مسئله خود که همان ناهماهنگی شناختی است، راه‌حلی نیابد، تلاش ادامه می‌یابد و محقق با بررسی سابقه تحقیق به تصویر روشن‌تری از میزان دانش موجود در آن زمینه و حتی شفاف‌سازی مسئله خود دست می‌یابد، تصویری که مبتنی بر گزارش‌های منتشر شده سایر پژوهشگران در آن زمینه است. این مرحله شامل دو بخش کوچک‌تر است. بخش اول مباحث نظری و بخش دوم، بررسی پیشینه تحقیق. محقق در مباحث نظری که امروزه به‌اشتباه و در نتیجه ترجمه مفاهیم به «ادبیات» نظری معروف است؛ تلاش دارد تا به لحاظ نظری (به روش قیاسی و یا استقرایی) پاسخی به مسئله خود بدهد. در بخش دوم که به آن

مرور پیشینه و سابقه پژوهش می‌گویند، محقق تلاش دارد تا پاسخ سایر محققان به مسئله را بررسی کند. اگر در این مرحله منابعی برای محقق مفید باشد و از آن‌ها به نحوی استفاده کند، در گزارش تحقیق خود فهرستی کامل از تمام منابع مورد استفاده را به دقت ذکر می‌کند. استناد به این منابع ضمن آن که پیوندی بین پژوهش او با پژوهش‌های قبلی را نشان می‌دهد؛ به پژوهش اعتبار بیشتری می‌بخشد و ارتباط‌های علمی میان پژوهشگران را افزایش و روابط بین محققان را تقویت می‌سازد. همچنین در بررسی سابقه تحقیق، محقق ممکن است در بین یافته‌های محققان تناقض‌های کشف کند که او را در مسئله‌سازی یاری سازد. سابقه تحقیق علاوه بر این موارد، ممکن است در جریان انجام تحقیق، محقق را در تأیید و رد فرضیه‌ها یاری رساند. تأکید استقراء گرایان بر انباشتی بودن علم و ابطال‌گرایان بر ابطال یافته‌های قبلی بر اهمیت سابقه تحقیق انگشت می‌گذارد. در تعامل این دو بخش تحقیق (مباحث نظری و سابقه تحقیق)، محقق چارچوب تحقیق خود را ارائه می‌نماید و فرضیه‌های خود را از درون مباحث نظری و پیشینه تحقیق استخراج می‌نماید. محقق ممکن است در این مرحله دست به نظریه‌سازی بزند و یا تنها به استخراج عوامل مؤثر بپردازد.

در مرحله سوم، محقق روش مورد بررسی خود را در تعامل با نظریه و مسئله مشخص می‌کند. محقق در این مرحله اطلاعات و داده‌هایی جمع‌آوری می‌نماید تا بتواند در آینده قراین و شواهدی برای استدلال‌ات نظری خود ارائه نماید و مبنای برای تحلیل‌ها و تفسیرهای وی باشند. این قراین و شواهد در شکل مبطلات و مؤیداتی ارائه می‌گردد که پاسخ پرسش‌ها و سؤالات اولیه محقق است. این بخش از پژوهش که به مرحله روش تحقیق معروف است؛ می‌تواند به شکل‌های کاملاً مختلفی انجام شود. مثلاً در پژوهش‌های معمول در حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی مانند روانشناسی، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی از ابزارهایی مانند پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده می‌شود. در علوم آزمایشگاهی پژوهشگران از آزمایش‌ها استفاده می‌کنند و تأثیر عوامل مشخصی را در زمینه کار خود مورد سنجش و آزمون دقیق قرار می‌دهند. در علوم تاریخی و باستان‌شناسی محققان اسناد، اشیا و مدارک دیگر را به عنوان اطلاعات و داده جمع‌آوری می‌کنند.

در مرحله چهارم، داده‌های گردآوری شده به شیوه‌هایی مختلفی سازمان‌دهی و خلاصه می‌شوند (با استفاده از علم آمار) که در تحقیق به بخش یافته‌های تحقیق معروف است. این سازمان‌دهی و خلاصه‌سازی به نحوی صورت می‌پذیرد که امکان توصیف و مقایسه نتایج حاصل شده برای محقق فراهم می‌شود. ترسیم نمودارها و جدول‌های مختلف از روش‌های معمول سازمان‌دهی و خلاصه‌سازی داده‌ها به شمار می‌آید.

در مرحله پنجم، محقق می‌تواند بر اساس تحلیل یافته‌های مراحل قبل به تفسیر روشنی از موضوع پژوهش پرداخته و پاسخی برای پرسش‌های اولیه خویش بیابد. پیشنهادها و ارائه راه‌حل نیز یکی دیگر از بخش‌های تحقیق است که محققان تلاش دارند بر اساس یافته‌های تحقیق، برای معما و مسئله تحقیق خود راه‌حلی را ارائه بدهد. برخی محققان علاوه بر ارائه راه‌حل پیشنهادهایی نیز ارائه می‌نمایند.

در آخرین گام، نتایج پژوهش انجام شده می‌تواند به یکی از روش‌های معمول آثار علمی به صورت چاپی یا الکترونیکی منتشر شود. مثلاً نتایج پژوهش‌ها ممکن است در قالب گزارش‌های مفصل یا مختصر تحقیقی، مقاله‌های علمی مجله‌ها، رسانه‌های گروهی، شبکه‌های اینترنتی یا ارائه در همایش‌های تخصصی ملی یا بین‌المللی انتشار یابد. این نتایج می‌تواند در آینده مورد استفاده سایر پژوهشگران قرار گیرد و مبنایی برای انجام مطالعات بعدی باشد. اگر پژوهش‌ها از نوع کاربردی باشند؛ نتایج به دست آمده در اختیار کسانی قرار می‌گیرد که می‌توانند از آن نتایج برای حل مشکلات موجود استفاده کنند.

بنابراین با عنایت به فرایند تحقیق^۱، ما نیز بر همین اساس، متون علمی و پژوهشی را مورد بررسی و نقد قرار داده‌ایم:

۱. نقد بیان مسئله

۲. نقد نظریه‌ها

۳. نقد پیشینه تحقیق

---

۱. فیلسوفان علمی مانند پوپر و کوهن در این نکته با هم توافق دارند که روایت انتشار یافته تحقیق، منطق بازسازی شده‌ای را منعکس می‌کند که با چگونگی ادراک آن، رابطه مسئله‌داری دارد (Silverman, 2003: 10).

۴. نقد روشی

۵. نقد یافته‌ها

۶. نقد راه‌حل و پیشنهادها

۷. نقد صوری و شکلی کتاب

علاوه بر موارد فوق اعتبار و صحت تحقیق نیز اهمیت دارد. یک روش برای انتقادی ساختن تحقیق و در نتیجه اثبات اعتبار و صحت تحقیق، جستجوی مدام در جهت تشخیص و توضیح موارد انحرافی است تا از این طریق یک نوع هماهنگی حاصل شود. لیتل معتقد است که مهم‌ترین معیار برای اعتبار تحقیق تفسیری هماهنگی است؛ یعنی مرتبط بودن اجزای تفسیر با هم و به وجود آوردن یک کل معنادار و بی تناقض (Little, 1994: 119). این روش در جهت ابطال نظریه حرکت می‌کند. بر این اساس، هر کجا داده مورد بررسی در طرح قبلی جا نیفتاد، طرح را باید چنان تغییر داد که همه داده‌ها را در برگیرد و با بقیه در تضاد نباشد. بدین شیوه، بازساخت موارد انحرافی می‌تواند اعتماد‌پذیری و گنجایش شمول طرح‌های تحلیل را افزایش دهد (Silverman, 2003: 154).

مهم‌ترین مشکلات مستخرج از چارچوب مفهومی که می‌توانیم به‌عنوان آسیب‌های علمی در این آثار ارائه نماییم، به‌قرار زیر است:

۱- نداشتن مسئله به‌عنوان معما و خلط بین مسئله و سؤال: ما مسئله را به ناسازگاری و ناهماهنگی حداقل دو داده و اطلاعاتی اطلاق می‌کنیم که در ذهن محقق وجود دارد و ذهن محقق را به دلیل ناهماهنگی و جفت‌وجور نشدن آن‌ها باهم مشغول و درگیر کرده و محقق برای رهایی از آن مجبور به حل و رفع آن می‌شود. در تعریف دیگر، مسئله به سؤالی اطلاق می‌شود که حداقل دو پاسخ ممکن برای آن وجود دارد؛ ولی مسلم نیست که کدام پاسخ صحیح است. درحالی‌که سؤال پاسخ مشخص دارد. در پژوهش مسئله وجود دارد؛ ولی در آموزش سؤال. فرایند تحقیق و پژوهش علمی «فرایند حل مسئله» است؛ در مقابل، فرایند آموزش «فرایند پاسخگویی به سؤال» است (Nabavi, 2005: 250).

۲- نحوه برقراری روابط علی بین متغیرها. محققان می‌توانند بین متغیرهای خود

روابطی برقرار سازند که مبتنی بر پیوندهای زیر باشد:

- (۱) برقراری ارتباط تجربی از طریق به کارگیری روابط آماری؛
- (۲) برقراری ارتباط منطقی و فلسفی از طریق فرض‌های منطقی و ذاتی اشیاء؛
- (۳) برقراری روابط علی از طریق ذهنیت مردم با استفاده از نظرسنجی‌ها و استنتاج علی از نظر سنجی‌ها؛
- (۴) برقراری روابط علی از طریق گزارش سایر محققان.
- (۵) برقراری روابط علی بین خصوصیات مکنون در نوع (سنخ) که نشانگر روابط غیرعلی است.

۳- مشکلات نظری که می‌تواند تحقیق را معیوب سازد به‌قرار زیر باشد:

- (۱) شیفتگی بیش‌ازحد محقق به نظریه‌ها و مفاهیم که گاهی موجب پذیرش شیخوخیت و اقتدار نظریه‌پرداز می‌شود. به عبارت بهتر، مؤیدات مهم‌تر از مبطلات هستند و محققان شیدایی تأییدشدن نظریه را دارند تا ابطال آن و مبطلات نظریه کم‌رنگ گشته و یا ذکر نمی‌گردند.
  - (۲) عدم ارائه مکانیسم‌های علی: محققان التفات و توجهی به مکانیسم‌های ربط دهنده متغیرها و یا جعبه سیاه^۱ نمی‌کنند.
  - (۳) مغشوش بودن نقطه عزیمت نظری تحقیق: محققان به مفروضات نظریه‌های مورد استفاده بی‌توجه بوده و راهبردها و رهنمون‌های چنین نقاط عزیمتی را در نظر نگرفته‌اند.
  - (۴) تحمیل مفاهیم بر حوادث، داده‌ها و تعبیر رئالیستی از مفاهیم.
- ۴- مشکلات روشی که به‌قرار زیر است:

- (۱) تعدد روش: محققان از روش‌های گوناگون، متفاوت و گاهی متناقض استفاده

---

۱. برای اطلاع بیشتر درباره مکانیسم‌های ربط دهنده و یا جعبه سیاه مراجعه کنید به: طالبان، محمدرضا (۱۳۸۸)، مکانیسم‌ها و جامعه‌شناسی (نقش و اهمیت مکانیسم‌ها در تبیین پدیده‌های اجتماعی)، روش‌شناسی علوم انسانی، سال پانزدهم، شماره ۶۱، صص ۶۳-۱۰۲.

می‌کنند که به‌مثابه وصله‌های ناجوری هستند که هیچ پارگی را رفو نمی‌کند.
(۲) کهکشان علل: محققان در برخی از مواقع چیزی را نه تأیید و نه ابطال؛ بلکه همه عوامل را به نحوی از انحاء به‌طور ضمنی یا تلویحی تأیید می‌کنند.
(۳) استفاده ناشایست از روش تطبیقی - تاریخی و راهبردهای آن و به‌کارگیری ناقص تبیین‌های روایی.

(۴) عدم بررسی اعتبار و روایی ابزارهای اندازه‌گیری.

(۵) عدم دقت در به‌کارگیری روش‌های آماری.

۵- مشکلات داده‌ها که به‌قرار زیر است:

۱. استفاده از داده‌های معقول‌شده دیگران و تأثیرپذیری محققان از معقولیت، مفهوم‌پردازی و فرض‌های مستتر و مکنون داده‌ها. محققان داده‌های مأخوذ از آثار دیگران را به‌عنوان داده خام در نظر گرفته و به ملزومات تحلیلی بارشده بر داده‌ها یا متفطن نبوده یا عمدتاً یا سهواً آن را در نظر نگرفته‌اند.

۲. انتحال و داده‌سازی: در حالت مطلوب، محققان بندرت تلاش کرده‌اند تا داده‌های را خودشان جمع‌آوری^۱ و یا ابداع و آن را گزارش نمایند. بر این اساس شاید مفهوم پخته‌خوار^۲ برای جامعه‌شناسان سیاسی سخن دلالت آمیزی است. در بدترین حالت، برخی

---

۱. مهم‌ترین سؤال ما در این بخش این است که آیا محققان داده‌های خود را تولید کرده‌اند یا از داده‌های دیگران استفاده نموده‌اند. تولید داده از نظر روش‌شناسان، ایجاد داده برای تحقیق و مغایر با داده‌سازی جعلی است. محقق بر اساس سازه‌های نظری خود در برخورد با واقعیت، داده‌های خود را ایجاد و در برخی از شرایط داده‌های خود را جمع‌آوری می‌نماید. روت معتقد است که محققان داده‌های خود را در درون انواع دسته‌بندی می‌کنند. مقولات و انواعی که داده‌ها جمع‌آوری شده را در درون آن‌ها دسته‌بندی می‌کنند، کشف نمی‌کنند؛ بلکه این مقولات یا انواع را ابداع می‌کنند یا می‌سازند (Root, 2010: 276). در روش غالب (غیر رئالیستی) پژوهشگر به جمع‌آوری داده می‌پردازد؛ درحالی که در روش رئالیستی محقق به تولید داده بر اساس چارچوب نظری خود می‌پردازد (Chalabi, 2006: 66). زمانی که محقق دست به جمع‌آوری داده می‌زند؛ ممکن است که داده‌های تولیدشده از سوی دیگر محققان را مورد استفاده قرار دهد. بررسی داده‌های این آثار نشان می‌دهد که محققان کمتر داده تولید کرده و بیشتر از داده‌های تولیدشده دیگران استفاده نموده‌اند.

محققان داده‌های دیگران را دست کاری کرده و آن‌ها را به سرقت برده‌اند.

این مقاله دارای ویژگی‌های زیر است:

۱. فاقد مسئله و بیان مسئله به‌عنوان امری معماگونه است؛
۲. فاقد چارچوب نظری است و از مفاهیم مرتبط در فلسفه علوم اجتماعی برای شناسایی آسیب‌ها استفاده کرده است؛
۳. به‌صورت کلی و عام، فاقد نتیجه‌گیری علی است و به تبیین علی (چرایی) ضعف‌ها و آسیب‌ها نپرداخته است.

از آنجاکه مقاله فاقد مسئله و چارچوب نظری است؛ ادعای تبیینی نیز ندارد؛ ولی می‌تواند منبعی برای پژوهش‌های بعدی و اطلاعاتی (داده‌ها) برای کارهای فراتحلیلی باشد. محقق برای شروع چنین تحقیقی، فرضیه‌های زیر را پیشنهاد می‌دهد که بر عواملی تأکید می‌نماید که مبین قوت و ضعف آثار است. به نظر ما، نگارش رساله به‌عنوان یک کنش اجتماعی تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است که محقق در طول زمان و همچنین در یک‌زمان مشخص با آن‌ها سروکار دارد. عوامل زیر به‌عنوان فرضیه پیشنهاد می‌گردند که از چارچوب نظری خاصی استخراج نگردیده و احصاء آن‌ها منطقی، عقلی و استقرایی نیست. عوامل زیر عبارت‌اند از:

۱. گسستگی معرفت‌شناختی: به این معنا که گسستگی بین رشته تحصیلی و دوره‌های تحصیلی محقق، گسستگی بین موضوع تحقیق پایان‌نامه دوره تحصیلی کارشناسی‌ارشد و دکترای محقق، گسستگی زمانی بین دوره‌های تحصیلی، میزان گسستگی علقه‌های شناختی محقق و ... در ضعف و قوت تحقیق اثر می‌گذارد.
۲. میزان اطلاعات محقق: به این معنا که آثار پژوهشی قبلی محقق، میزان تسلط محقق بر موضوع، میزان بررسی و نقد سابقه تحقیق و ... در ضعف و قوت تحقیق اثر می‌گذارد.
۳. عوامل اقتصادی از قبیل سامانه امتیازدهی دانشگاه‌ها در مورد ارتقا و تغییر وضعیت، وضعیت شغلی محقق (کارمند و یا هیئت‌علمی دانشگاه) و ... در ضعف و قوت تحقیق اثر می‌گذارد.

۴. نوع و وضعیت دانشگاه از قبیل دولتی بودن و یا غیردولتی بودن، سطح دانشگاه و ... در ضعف و قوت تحقیق اثر می‌گذارد.

۵. عوامل اجتماعی از قبیل میزان ارتباط بین اساتید راهنما و مشاوره و داور، نوع تعامل بین اساتید داور و راهنما و مشاور که مستلزم بررسی جلسات دفاعیه رساله‌ها است.

۶. میزان تعامل محقق با اساتید متبخر در زمینه مورد تحقیق.

۷. مدت زمان انجام تحقیق و ...

فقدان موارد فوق و بررسی دقیق آن این مقاله را در تراز توصیفی قرار می‌دهد. هرچند نبود مسئله در یک مقاله امری غیرآکادمیک و غیرعلمی محسوب می‌گردد؛ ولی می‌توان به‌عنوان گام‌های اولیه در آموزش نقد به دانشجویان و تحریک نگرش انتقادی آن‌ها مفید قلمداد شود. با نگارش این مقاله و خواندن آن، مسئله مقاله این خواهد شد که چرا وضعیت چنین است؟ چرا رساله‌های منتشرشده دانشجویان دکترا در ایران، به کتاب مرجع و خوب تبدیل نمی‌شوند و توسط جامعه علمی ایران به آن کمتر ارجاع داده می‌شود. در عبارت مصداقی، چرا کتاب‌های موردنقد در حد کتاب ایران بین دو انقلاب آبراهامیان، مقاومت شکننده جان فوران، اقتصاد سیاسی کاتوزیان و ... نیستند؟

روش تحقیق

در این مقاله، تلاش نمودیم تا از ابزارهای مفهومی و تحلیلی از قبیل مسئله‌سازی به‌عنوان معما، خلط بین مسئله و سؤال، برقراری روابط علی معیوب و غیرعلی بین متغیرها، شیفتگی نظری، تعدد روش و انتحال و ... در نقد کتاب‌ها استفاده نماییم تا از این طریق شاید بتوانیم نبود چارچوب نظری را ترمیم نماییم. این مقاله که مروری است تلاش دارد تا با استفاده از مرور (Review) و ارزیابی آثار، مهم‌ترین آسیب تحقیقات را کشف نماید. پژوهش مروری نوعی از تحقیقات است که هدف آن، مطالعه مستقل و روشمند برای اکتشاف، توصیف، تلفیق، تبیین و یا نقد الگوها، روابط و روندهای قابل‌مشاهده در پیکره دانش می‌باشد که از طریق پژوهش‌ها و منابع مرتبه اول، به‌راحتی امکان بررسی آن وجود ندارد (Shahsavari, Alamolhoda, 2019: 80). مرور و ارزیابی دقیق روش این نوع از

پژوهش‌ها است که مرحله مقدماتی در کارهای فراتحلیل (Mehri, 2011) است.

نمونه مورد بررسی ۲۵ رساله - کتاب^۱ در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی است که پیش‌تر به‌عنوان رساله دکترا در دانشگاه‌های ایران مورد دفاع قرار گرفته‌اند. انتخاب این موردها (Case)، با توجه به معیارهای زیر انجام شده است:

۱. به‌صورت کتاب چاپ شده است.

۲. در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی است.

۳. موضوع آن مربوط به ایران^۲ است.

۴. ادعای پژوهشی دارد.

لازم به توضیح سه نکته مهم هستیم که ۱؛ آثار منتخب (موردها)، تقریباً تمام شماری است؛ به این معنا که تا انجام این تحقیق، کمتر کتابی وجود دارد که ما به آن اشاره نکرده باشیم. ۲؛ عنوان برخی از آثار نشان می‌دهد که ممکن است این اثر در حوزه جامعه‌شناسی نباشد؛ مانند آثار شماره ۱، ۳، ۱۱ و ۱۶؛ ولی با توجه به اهمیت مفاهیم قدرت، طبقه، توسعه و دین در محتوای آثار ما آن را انتخاب کردیم. ۳؛ تغییرات اساسی و مهمی بین رساله و کتاب وجود ندارد.^۳

---

۱. قابل ذکر است که این مقاله، ادامه و دستاورد تحقیق مؤلف در زمینه نقد جامعه‌شناسی سیاسی ایران است که به‌صورت مفصل در کتاب «منطق جامعه‌شناسان سیاسی ایران» آمده است. در این کتاب، مؤلف اثر (۲۰ رساله - کتاب و یک کتاب) منتشر شده در جامعه‌شناسی سیاسی ایران را بررسی و نقد کرده است (Salehabadi, 2017). علاوه بر این، مورد سوم (کتاب انصاری) و مورد ۱۶ (کتاب شجاعی زند) قبلاً در مجلات توسط مؤلف مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. در این مقاله سه اثر سید علی اصغر سلطانی، سعید زاهد و محمدسالار کسرابی نیز مورد تحلیل قرار گرفته که قبلاً در جایی چاپ و منتشر نشده است. قابل ذکر است که نقد کتاب «اقتدارگرایی ایرانی در عهد قاجار» اثر محمود سریع‌القلم به دلیل رساله نبودن آن، در این مقاله از تحلیل حذف شده است.

۲. تنها اثری که به‌صورت مفصل به ایران نپرداخته است؛ اثر شماره ۱۵ است.

۳. یکی از خصوصیات رساله - کتاب منتشر شده در ایران، عدم تمایز و تفاوت اساسی بین شکل (فرمت) و محتوای رساله و کتاب مستخرج از آن است؛ به عبارت دیگر، دانشجویان بعد از دفاع از رساله‌های خود آن را با همان شکل و محتوا به دست ناشر می‌دهند. در حالیکه در سایر کشورها وقتی رساله تحقیقی تبدیل به کتاب می‌شود، تغییرات زیادی در آن واقع می‌شود، از جمله این که عنوان فصول عوض می‌شود، از قالب گزارش پژوهشی به قالب کتاب در می‌آید،

مشخصات کتاب‌ها به‌قرار زیر است:

- ۱) افروغ، عماد (۱۳۷۷)، فضا و جامعه: فضا و نابرابری اجتماعی؛ ارائه الگوی برای جدایی‌گزینی فضایی و پیامدهای آن، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۲) افضل‌ی، رسول (۱۳۸۸)، دو نظام سیاسی - جغرافیایی در ایران (دولت مدرن - امت اسلامی)، تهران: دانشگاه تهران.
- ۳) انصاری، ابراهیم (۱۳۷۸)، نظریه‌های قشربندی اجتماعی و ساختار تاریخی آن در ایران، اصفهان: دانشگاه اصفهان.
- ۴) بحرانی، محمدحسن (۱۳۸۸)، طبقه متوسط در تحولات سیاسی در ایران معاصر (۱۳۸۰-۱۳۲۰)، تهران، آگاه.
- ۵) بشیریه، حسین (۱۳۹۳)، زمینه‌های اجتماعی انقلاب ایران، ترجمه علی اردستانی، تهران: نگاه معاصر.
- ۶) ترکمان، فرح؛ نیک‌پی، امیر (۱۳۸۹)، تبیین جامعه‌شناختی ایدئولوژی و توسعه سیاسی در ایران، تهران: نشر علم.
- ۷) حسین زاده فرمی، مهدی (۱۳۹۳)، تعامل روحانیت و بازار، تهران: سخنوران.
- ۸) حشمت زاده؛ محمدباقر (۱۳۷۹)، ایران و نفت؛ جامعه‌شناسی سیاسی نفت در ایران (۷۵-۱۳۵۷)، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
- ۹) دارابی، علی (۱۳۸۸)، رفتار انتخاباتی در ایران: الگوها و نظریه‌ها، تهران: سروش.

معمولاً پیشینه تحقیق حذف می‌شود، قسمت روش پژوهش حذف یا خلاصه می‌شود و غالباً از یک فصل مفصل به یک بخش کوچک از فصلی در می‌آید و ... تنها اثری که در آن بین رساله و کتاب مستخرج از آن تفاوت نه چندان مهمی وجود دارد؛ اثر دارابی (اثر شماره ۹) است که مؤلف سه فصل به کتاب اضافه نموده است که ارتباط موثقی بین بخش‌های الحاقی و قبلی وجود ندارد. بخش الحاقی کتاب که در نزد مؤلف غنای کتاب محسوب می‌گردد (مبانی فقهی مشارکت سیاسی)؛ وصله ناجوری است که انشقاق و پارگی مباحث را بیش‌ازپیش نمایان می‌سازد. بخش آماری کتاب نیز مطلبی جزء اطلاعات عمومی آن‌هم به‌صورت مبهم و تار ارائه نمی‌دهد. بخش جغرافیای کتاب که می‌توانست نقطه مثبت کتاب باشد، به‌صورت ناجور ارائه شده است (Salehabadi, 2017: 82).

- ۱۰) دل‌فروز، محمدتقی (۱۳۹۳)، دولت و توسعه اقتصادی: اقتصاد سیاسی توسعه در ایران و دولت‌های توسعه‌گرا، تهران: آگاه.
- ۱۱) رجب‌زاده، احمد (۱۳۷۸)، جامعه‌شناسی توسعه: بررسی تطبیقی - تاریخی ایران و ژاپن، تهران: سلمان.
- ۱۲) زاهد، سعید (۱۳۸۹)، جنبش‌های اجتماعی معاصر ایران، تهران: سروش.
- ۱۳) ساعی، علی (۱۳۸۶)، دموکراتیزاسیون در ایران، تهران: آگاه.
- ۱۴) سلطانی، سیدعلی‌اصغر (۱۳۹۲)، تهران: قدرت، گفتمان و زبان: سازوکارهای جریان قدرت در جمهوری اسلامی ایران، تهران: نی.
- ۱۵) شاهنوشی فروشانی، مجتبی (۱۳۸۶)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی: جامعه‌شناسی دموکراسی و استبداد، تهران: فصل‌نو.
- ۱۶) شجاعی‌زند، علیرضا (۱۳۸۱)، عرفی شدن در تجربه مسیحی و اسلامی، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران
- ۱۷) شفیعی محمود (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی ایران (مبثتی بر کنش ارتباطی)، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- ۱۸) شهرام نیا، سیدامیرمسعود (۱۳۸۶)، جهانی شدن و دموکراسی در ایران، تهران: نگاه معاصر.
- ۱۹) عبدالمطلب، عبدالله (۱۳۹۱)، تحلیل رفتار رأی‌دهی در ایران، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- ۲۰) فاضلی، محمد (۱۳۸۹)، بنیان‌های ساختاری تحکیم دموکراسی: تجربه دموکراسی در ایران، ترکیه و کره جنوبی، تهران: کندوکاو.
- ۲۱) فرقانی، محمد مهدی (۱۳۸۳)، راه دراز گذار: تحول گفتمان سیاسی در ایران ۱۳۷۷-۱۲۸۵، تهران: فرهنگ و اندیشه.
- ۲۲) کسرابی، محمد سالار (۱۳۸۴)، چالش سنت و مدرنیته با تأکید بر زمینه‌های اجتماعی از مشروطه تا ۱۳۲۰، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.

مشکلات علمی در ایران (بررسی موردی جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی ایران)؛ صالح‌آبادی | ۱۹۳

۲۳) مدیر شانه‌چی، محسن (۱۳۷۹)، تمرکزگرایی و توسعه‌نیافتگی در ایران معاصر، تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا

۲۴) مطیع، ناهید (۱۳۷۸)، مقایسه نقش نخبگان در فرآیند نوسازی ایران و ژاپن، تهران: شرکت سهامی انتشار.

۲۵) معمار، رحمت‌الله (۱۳۹۱)، جامعه‌شناسی مشارکت سیاسی، تهران: موسسه امیرکبیر.

در پیوست مقاله مشخصات رساله‌ها ارائه شده است. لازم به ذکر است که اطلاعات و داده‌های مقاله فعلی از کتاب منطق جامعه‌شناسان سیاسی ایران اخذ شده و نتایج و یافته‌های مقاله که مستخرج از کتاب است، در کتاب فوق نیست.

در این مقاله ما تلاش داریم تا در دام‌های فلسفی، معرفت‌شناسی و روش‌شناسی نیفتیم. اصطلاح دام را از باسکار به عاریت گرفتیم تا خود را از جنگ پارادایم‌ها نجات دهیم (Bhaskar, 2005: 139). نقدهای ما بر آثار تولیدشده در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی است و کمتر درگیر مباحث روش‌شناسی، معرفت‌شناسی و مباحث فلسفه علوم اجتماعی می‌شود. ما درباره روش آن‌ها صحبت نمی‌کنیم که آیا آن‌ها از فردگرایی روش‌شناختی استفاده کرده‌اند یا از روش‌های فرابوزیتویستی؟ هدف ما درگیر شدن در مناقشات نیست. تلاش داریم تا نشان دهیم که آیا محققان در آثار خود توانسته‌اند مدعای خود را به صورت مستدل نشان دهند یا خیر؟ مستدل بودن مدعای محققان بر این امر دلالت دارد که روش‌های بکار رفته در کتاب، چقدر خود محقق، خوانندگان و جامعه‌شناسان سیاسی را اقناع و مجاب نموده است. محققان تا چه اندازه‌ای توانسته‌اند دلایل محکمه‌پسند ارائه نمایند و خود را اقناع و مخالفان خود را مجاب سازند.

شایان‌ذکر است که نقدهای برون پارادایمی نتایج سوء متعددی برای علم جامعه‌شناسی به بار آورده است که یکی از آن‌ها معطوف به امر خطیر نقد پژوهش‌های اجتماعی توسط دانش‌پژوهان پارادایم رقیب بوده که آن را تبدیل به امری ساده و تا حدود زیادی سهل‌الوصول کرده است. به عبارت روشن‌تر، حضور هم‌زمان دو پارادایم رقیب

روش‌شناسی در جامعه‌شناسی این امکان را برای دانش‌پژوهان این رشته فراهم کرده است تا اعتبار هر تحقیق و مطالعه روشمندی را بتوانند به راحتی و بدون درگیری عالمانه با مضمون و مفاد آن، از منظر رویکرد پارادایمی رقیب، بدون زحمت خواندن حتی یک صفحه از آن‌ها، زیر سؤال ببرند. شاید دلیل جذابیت نقدهای برون پارادایمی نیز همین سهل‌الوصول و راحت کردن نقدهای مضمونی پژوهش‌ها بدون مراجعه به مضمون آن‌ها باشد. در هر حال، منازعه پارادایم‌های روشی در علوم اجتماعی مجموعه‌ای از انتقادات معطوف به نفی پارادایم رقیب را برای پیروان آماده کرده است که به راحتی و بدون تحمل کمترین زحمت می‌توانند در نقد و نفی همه مطالعات بیرون از پارادایم خود به کار برند؛ بنابراین روش نقد ما درون پارادایمی است.

با توجه به توصیف آسیب‌های علمی آثار منتشر شده درصدد تبیین آن شدیم و به‌عنوان گام اولیه و از منظر فتح بابی برای بررسی‌های بیشتر و همچنین آزمون فرضیه‌های خود که از چارچوب نظری خاصی استخراج نگردیده و احصاء آن‌ها منطقی، عقلی و استقرایی نیست؛ از آزمون‌های آماری استفاده نموده‌ایم؛ لیکن این روش و تکنیک مبین روش پیمایشی نیست و روش مقاله را پیمایشی نمی‌سازد.

برای آشنا شدن درباره نحوه اندازه‌گیری شاخص‌ها در این مقاله به صورت زیر عمل کردیم. به‌عنوان نمونه در بخش روش تحقیق، ما روش تحقیق اثری را معتبر و فاقد مشکل دانسته‌ایم که اثر درباره هر یک از مؤلفه‌های ۹ گانه زیر فاقد آسیب باشد. مؤلفه‌ها به قرار زیر است:

۱. اعتبار و پایایی تحقیق،
۲. شاخص سازی،
۳. برقراری پیوند علی،
۴. تحلیل آماری،
۵. تحمیل تفسیر بر تن داده‌ها،
۶. افسانه علل،

۷. عدم استقلال متغیرها،

۸. وفاداری به روش (تجلیل روش)،

۹. مشکل داده.

قابل ذکر است که تنوع روش و فنون تحقیق (کمی و یا کیفی، مورد محور و یا متغیر محور، تاریخی - تطبیقی یا پیمایشی و ...)، موجب کاربرد و عدم کاربرد تمامی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها برای اثری خواهد شد. ما برای حذف و کنترل آن، تلاش نمودیم تا نمره آن مؤلفه غیرکارا در مورد اثری را میانگین نمرات کسب‌شده آن اثر در سایر مؤلفه‌ها قرار دهیم. بر اساس شاخص‌های خود که در جدول شماره ۵ آورده‌ایم؛ ما اثری که در تمامی شاخص‌ها (۹ شاخص) نقص داشته و اثری که در دو یا سه مورد ناقص بوده را به ترتیب به‌عنوان خیلی زیاد (۵) و خیلی کم (۱) در نظر گرفته و ما بقیه آثاری که از نظر شاخص‌ها در حد وسط این دو قرار گرفته را بر اساس نمرات آن‌ها به‌عنوان کم، متوسط و زیاد نشان دادیم. این روش و شاخص‌سازی برای کلیه مشکلات اعمال شده است. در استفاده از این آمار ما در برخی از مواقع نمرات را به نمرات استاندارد Z و T تبدیل نموده‌ایم.^۱

یافته‌های تحقیق

در این بخش از مقاله، توصیفی از آسیب‌ها ارائه می‌گردد. جداول شماره ۲ تا ۷ مشکلات صوری، بیان مسئله، سابقه تحقیق و روشی را نشان می‌دهند. جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که ۲۸ درصد آثار تولیدشده (رساله - کتاب) دارای مشکلات صوری (املائی، انشایی و ارجاعی و ...) در حد زیاد و خیلی زیاد هستند که خواندن و مطالعه آن‌ها را سخت و دشوار

۱. در تبدیل این عملیات از نمرات استاندارد Z استفاده و سپس آن‌ها را بر طبق فرمول $Z*10+50$ نمرات استاندارد به نمرات استاندارد T تبدیل نموده و در نهایت با کدگذاری کم (بین ۰ تا ۴۴,۹۹)، متوسط (۴۵ تا ۵۴,۹۹) و بالا (۵۵ تا ۱۰۰) آن‌ها را سه شقه نمودیم. در این تبدیل میانگین برابر با ۵۰ و انحراف استاندارد برابر با ۱۰ است و دامنه نمرات بین ۲۰ تا ۸۰ است در صورت نرمال بودن توزیع، تقریباً همه داده‌ها در سه انحراف معیار در اطراف میانگین قرار می‌گیرند که می‌توان برحسب همین انحراف معیار داده‌ها را به سه قسمت تقسیم نمود.

می‌نماید. هرچند نقدهای صوری کتاب از ارزش علمی کتاب نمی‌کاهد؛ اما خواندن کتاب واجد آسیب‌های صوری، ذهن خواننده را خسته می‌کند که ضروری است، مؤلفان، ناشران و ویراستاران در رفع این آسیب تلاش نمایند.

جدول ۱. توزیع درصدی رساله- کتاب برحسب میزان مشکلات صوری

Table 1. Percentage distribution of theses-books according to the amount of formal problems

میزان داشتن مشکل	درصد مشکلات املائی، انشایی و غیره	درصد مشکلات ارجاعی
خیلی کم	۱۶,۰	۴,۰
کم	۳۶,۰	۳۲,۰
متوسط	۲۰,۰	۳۶,۰
زیاد	۱۶,۰	۲۰,۰
خیلی زیاد	۱۲,۰	۸,۰
جمع	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰

جدول شماره ۲ آسیب دیگر آثار منتشرشده در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی مرتبط با ایران، یعنی مشکل مسئله و بیان مسئله را نشان می‌دهد که از میان ۲۵ اثر موردبررسی، ۱۶ رساله - کتاب (۶۴ درصد) فاقد مسئله هستند. به عبارت دیگر، محققان در آثار خود امری به عنوان ناهماهنگی، معما و مسئله نداشته‌اند که بخواهند آن را رفع و حل نمایند. در بین این آثار ۴ اثر دارای سؤال بوده؛ ولی مسئله‌ای نداشته‌اند. جالب توجه است که ۹ محقق (۳۶ درصد) مسئله و سؤال خود را پیگیری نکرده و آن را رها کرده‌اند.

جدول ۲. توزیع درصدی رساله- کتاب برحسب داشتن آسیب‌های بیان مسئله

Table 2. Percentage distribution of theses-books according to having problem statement problems

داشتن مشکل	طرح مسئله به عنوان معما	طرح مسئله به عنوان سؤال	پیگیری مسئله و سؤال
بلی	۳۶	۸۴	۶۴
خیر	۶۴	۱۶	۳۶
جمع	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰

جدول شماره ۳ وضعیت استفاده از سابقه تحقیق را در رساله - کتاب‌ها نشان می‌دهد. همچنان که ملاحظه می‌گردد، ۷۲ درصد محققان (۱۸ محقق) سابقه تحقیق را بررسی نکرده و ۸۰ درصد از آن‌ها در بیان مسئله هیچ کمکی از پیشینه و سابقه تحقیق نگرفته‌اند. در بیشتر موارد سابقه تحقیق در این آثار یک نوع وصله ناجوری محسوب می‌شود که هیچ پارگی را رفع نمی‌کند.

جدول ۳. توزیع درصدی رساله-کتاب برحسب توجه به سابقه تحقیق

Table 3. Percentage distribution of theses-books according to research background

داشتهن مشکل	سابقه کاوی	استفاده از سابقه تحقیق در بیان مسئله
بلی	۲۸	۲۰
خیر	۷۲	۸۰
جمع	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰

جدول شماره ۴ وضعیت رساله - کتاب‌ها را از منظر مشکلات و آسیب‌های روشی تحقیق نشان می‌دهد. بیشتر رساله - کتاب‌ها دارای مشکلات روشی هستند. ۷۲ درصد رساله - کتاب‌ها دارای مشکل برقراری ارتباط علی، ۷۶ درصد دارای مشکل داده‌ای و ۷۶ درصد دارای مشکل اعتبار هستند. جدول سایر معایب روشی را نشان می‌دهد.

جدول ۴. توزیع درصدی رساله-کتاب برحسب داشتن نوع مشکلات روش‌شناسی و روش تحقیق

Table 4. Percentage distribution of theses-books according to the type of methodological problems

داشتهن مشکل	اعتبار و پایایی تحقیق	شاخص سازی	برقراری پیوند علی	تحلیل آماری	تحلیل تفسیر بر تن داده‌ها	افسانه علل	عدم استقلال متغیرها	وفاداری به روش (تجلیل روش)	مشکل داده
بلی	۷۶,۰	۵۲,۰	۷۲,۰	۳۲,۰	۶۴,۰	۲۸,۰۰	۲۰	۶۰,۰۰	۷۶,۰۰
خیر	۲۰,۰	۱۲,۰	۱۶,۰	۴,۰	۳۶,۰	۷۲,۰۰	۸۰	۴۰,۰۰	۲۴,۰۰
بی‌پاسخ	۴,۰	۳۶,۰	۱۲,۰	۶۴,۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰
جمع	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰

جدول شماره ۵ و ۶ مشکلات نظری رساله - کتاب‌ها را نشان می‌دهد. جدول شماره ۵ تناسب نظریه و مسئله تحقیق را نشان می‌دهد. از میان ۲۵ اثر مورد واکاوی ۱۳ تحقیق (۵۲ درصد) نظریه و یا نظریه‌هایی ارائه شده است که پاسخی به مسئله و سؤال تحقیق نمی‌دهند. هرچند در بحث داشتن مسئله بیشتر آثار آسیب‌پذیر بودند؛ ولی با در نظر گرفتن سؤال و یا ضرورت تحقیق، محققان در بررسی موضوع مورد مطالعه خود نظریه‌های ارائه داده‌اند که مشخص نیست چرا این نظریه‌ها انتخاب شده‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی رساله-کتاب برحسب عدم تناسب بین نظریه و مسئله

Table 5. Distribution of the frequency of theses-books according to the Incompatibility of theory and problem

درصد	فراوانی	نوع مشکل
۴۸,۰۰	۱۲	تناسب بین نظریه و مسئله
۵۲,۰۰	۱۳	عدم تناسب بین نظریه و مسئله
۱۰۰,۰۰	۲۵	جمع

جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که محققان بیشتر دنبال تأیید نظریه‌های خود بوده‌اند تا ابطال نظریه. به عبارت مصداقی، تنها در دو اثر مبطلات نظریه ارائه شده است و در بقیه آثار نظریه‌ها یا به صورت مشخص و صریح تأیید شده و یا این که محققان مؤیداتی برای نظریه خود ارائه نموده و از تأیید صریح نظریه خود امتناع نموده‌اند. این آسیب نشان می‌دهد که محققان دچار شیفتگی نظری شده و تلاشی برای ابطال نظریه خود ننموده‌اند. به عنوان نمونه و مصداقی از شیفتگی نظری می‌توان به اثری اشاره کرد که محقق واقعیت اجتماعی ناسازگار با نظریه را به واقعیت برمی‌گرداند و نام آن را سفسطه محیطی می‌نامد. اگر نظریه اصلی به هر نحوی ابطال نشود و مبطلات آن قادر نباشد آن را ابطال کنند و همه ناسازگاری به محیط و واقعیت برگردد، چگونه ما می‌توانیم نظریه‌سازی و نظریه آزمایی کنیم؟ اگر محیط با نظریه نمی‌خواند لازم نیست که نظریه خود را نگه دارید. از تئوری دیگر استفاده نمایید. آنچه نیاز به تبیین دارد؛ همین موارد نادر و شاذ است، نه مواردی که با نظریه همراه و هماهنگ است (Sharifi, 2008:44).

جدول ۶. توزیع فراوانی رساله-کتاب برحسب عاقبت نظریه

Table 6. Distribution of the frequency of theses-books according to the outcome of the theory

درصد	فراوانی	عاقبت نظریه
۴۰,۰۰	۱۰	تأیید
۵۲,۰۰	۱۳	ارائه مؤیدات
۸,۰۰	۲	ارائه مؤیدات و مبطلات
۱۰۰,۰۰	۲۵	جمع

جدول شماره ۷ به صورت نسبی میزان این نوع مشکل را در بین آثار مورد واکاوی و نقد نشان می‌دهد. ۴۴ درصد آثار در حد کم و خیلی کم واجد مشکل نظری بوده و به همین مقدار نیز آثار موردنقد و بررسی مشکلات نظری در حد زیاد و خیلی زیاد داشته‌اند.

جدول ۷. توزیع فراوانی رساله-کتاب برحسب میزان مشکلات نظری

Table 7. Distribution of the frequency of theses-books according to the amount of theoretical problems

درصد	فراوانی	مشکلات نظری
۱۲,۰۰	۳	خیلی کم
۳۲,۰۰	۸	کم
۱۲,۰۰	۳	متوسط
۸,۰۰	۲	زیاد
۳۶,۰۰	۹	خیلی زیاد
۱۰۰	۲۵	جمع

شناسایی برخی از عوامل مؤثر بر آسیب‌ها

همچنان که در بخش چارچوب تحلیلی و مفهومی اشاره کردیم، از آنجا که مقاله فاقد مسئله و چارچوب نظری است؛ ادعای تبیینی نیز ندارد؛ ولی می‌تواند منبعی برای پژوهش‌های بعدی و اطلاعاتی (داده‌ها) برای کارهای فراتحلیلی باشد. ما برای شروع چنین تحقیقی، فرضیه‌هایی را پیشنهاد داده و بر عواملی تأکید کرده‌ایم که از چارچوب نظری خاصی استخراج نگردیده است. در این بخش از مقاله درصدد بررسی رابطه و پیوند این عوامل با

مشکلات و آسیب‌های رساله - کتاب‌ها هستیم. در تحلیل و تجزیه نهایی، عوامل زیر با مشکلات و آسیب‌های علمی ارتباط و پیوند دارند که در زیر به آن‌ها می‌پردازیم:

گسستگی‌ها و آسیب‌های علمی

از میان گسستگی‌های مطرح‌شده در این مقاله (فاصله افتادن بین دوره‌های تحصیلی محققان، یکی نبودن دانشگاه ارشد و دکترای محقق، گسستگی بین موضوعات مورد مطالعه محقق، یکی نبودن رشته تحصیلی دوره ارشد و دکترای محقق، گسستگی بین موضوع تحقیق پایان‌نامه ارشد و دکترای محقق، یکی بودن استاد راهنما در دوره ارشد و دکترای)، سه نوع گسستگی بر روی آسیب‌های تحقیق تأثیر دارد و سه نوع دیگر آن؛ یعنی رشته تحصیلی، استاد راهنما و موضوع پایان‌نامه محققان، تأثیری بر روی آسیب‌های تحقیق ندارند.

جدول شماره ۸ رابطه گسستگی زمان بین دوره‌های تحصیلی محققان با میانگین میزان مشکلات و آسیب‌های علمی را نشان می‌دهد. ما برای بررسی تأثیر گسستگی زمانی بر میزان مشکلات از مقایسه میانگین استفاده نمودیم. ما میانگین میزان مشکلات صوری بین محققانی که بین دوره تحصیلی ارشد و دکترای آن‌ها فاصله زمانی وجود دارد و محققانی که بین اتمام دوره کارشناسی ارشد و دکترای آن‌ها فاصله وجود ندارد را با هم مقایسه نمودیم. آزمون مقایسه میانگین‌ها نشان داد: میانگین میزان مشکلات صوری محققانی که فاصله زمانی بین دوره‌های تحصیلی آن‌ها (کارشناسی ارشد و دکترای) وجود دارد (۴۲,۶۵) کمتر از میانگین میزان مشکلات صوری محققانی است که فاصله زمانی بین آن‌ها وجود ندارد (۵۴,۸۸) و این تفاوت از نظر آماری معنادار (۰,۰۰۶) است. نتایج مقایسه میانگین‌ها در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۸. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین دو گروه دارای گسستگی و عدم گسستگی زمانی بین دوره‌های تحصیلی ارشد و دکترا

Table 8. Compare means of research problems between test groups

مشکلات کلی*	مشکلات نظری	مشکلات روشی	مشکلات مسئله	مشکلات صوری	گسستگی زمانی بین دوره‌های تحصیلی
۵۴٫۸۵	۵۳٫۶۴	۵۳٫۳۳	۵۵٫۰۸	۴۲٫۶۵	بین اتمام دوره کارشناسی ارشد و ورود به دوره دکترا محققان فاصله زمانی وجود دارد
۴۵٫۸	۴۰٫۰۰	۴۳٫۱۴	۴۵٫۷۵	۵۴٫۸۸	بین اتمام دوره کارشناسی ارشد و ورود به دوره دکترا محققان فاصله زمانی وجود ندارد.
۰٫۰۰۶	۰٫۰۰۱	۰٫۰۰۶	۰٫۰۲۶	۰٫۰۰۶	سطح معناداری

* این متغیر از ترکیب سه مشکل نظری، روشی و مسئله ساخته شد. آلفای کرونباخ این سه مؤلفه برابر با ۰٫۸۰ است و تحلیل عاملی یک عامل را استخراج نمود. مشکلات صوری با بقیه هماهنگ نبود

تحلیل واریانس نشان داد که گسستگی زمانی بین اخذ مدرک کارشناسی ارشد و دکترا محققان، مشکلات صوری را کم و مشکلات مسئله، روشی، نظری و در مجموع مشکلات کلی تحقیق را افزایش می‌دهد.

جدول شماره ۹ میانگین مشکلات تحقیق (نظری، روشی، بیان مسئله و در مجموع مشکلات کل) را بین گروه‌های دارای گسستگی دانشگاهی و عدم گسستگی دانشگاهی نشان می‌دهد.

جدول ۹. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین دو گروه دارای گسستگی و عدم گسستگی دانشگاهی بین دوره‌های تحصیلی

Table 9. Compare means of average research problems between test groups

مشکلات کلی	نظری	روش	مسئله	گسستگی و عدم گسستگی دانشگاهی
۴۲٫۷۶	۴۱٫۱۰	۴۳٫۹۰	۴۳٫۵۹	یکی نبودن دانشگاه محل تحصیل دوره ارشد و دکترا محققان
۵۶٫۴۲	۵۴٫۴۰	۵۵٫۳۴	۵۶٫۶۴	یکی بودن دانشگاه محل تحصیل دوره ارشد و دکترا محققان
۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۱	۰٫۰۱۰	۰٫۰۰۱	سطح معناداری

مقایسه و سطح معناداری نشان می‌دهد که گسستگی دانشگاهی بین کارشناسی ارشد و دکترای محققان بر روی مشکلات صوری تأثیر ندارد (در جدول فوق ارائه نشده است)؛ اما مشکلات مسئله، روشی و نظری را زیاد و در مجموع مشکلات کلی تحقیق را افزایش می‌کند. این تحلیل نشان می‌دهد که جذب دانشجو در سطح دکترا از بین فارغ‌التحصیلان ارشد همان دانشگاه آسیب جدی بر تولید علم و دانش می‌زند. این مهم با عنایت به مطلب زیر تعجب‌آور است: ۱. تنوع و تکثر دامنه علم در یک دانشگاه محدود است و هر دانشگاهی در یک زمینه خاص هیئت‌علمی مختص به همان حوزه را دارد؛ ۲. پذیرش و قبول شدن فارغ‌التحصیلان ارشد همان دانشگاه در دوره دکترا در آن دانشگاه محتمل‌تر است؛ ۳. موجب می‌گردد که دانشجو تجربه دیگر دانشگاه‌ها و حوزه‌های دیگر را یاد نگیرد.

بالا بودن مشکلات و آسیب‌های آثار محققانی که در یک دانشگاه ارشد و دکترای خود را گذرانده‌اند، نسبت به سایر محققان (محققانی که دوره ارشد و دکترای خود را در دو دانشگاه گذرانده‌اند) تعجب‌آور است. امری که نیازمند واکاوی و تبیین است، مسئله تخصص‌گرایی در یک رشته خاص و در یک دانشگاه خاص است. به عبارت دیگر، تخصص‌گرایی نه تنها باعث بهبود و افزایش تولید علم نمی‌شود؛ بلکه مانعی برای تولید علم است. این یافته با نتایج دیگری از این مقاله مابینت دارد که در زیر ارائه می‌گردد. جدول شماره ۱۰ میانگین مشکلات تحقیق را بین گروه‌های دارای گسستگی و عدم گسستگی بین مقاله‌های محققان را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین دو گروه دارای گسستگی و عدم گسستگی بین مقاله‌های محقق

Table 10. Compare means of research problems between test groups

مشکلات کلی	روشی	مسئله	صوری	گسستگی بین مقاله‌های محقق
۵۲,۸۱	۵۳,۸۴	۵۴,۵۶	۵۲,۴۵	گسستگی
۴۵,۲۹	۴۳,۷۶	۴۶,۳۰	۴۵,۷۳	عدم گسستگی
۰,۲۶	۰,۰۰۶	۰,۰۴۹	۰,۰۴۱	سطح معناداری

عدم گسستگی مقاله‌های محققان بر روی مشکلات نظری تأثیر ندارد (در جدول فوق ارائه نشده است)؛ اما مشکلات صوری، مسئله و روشی را کاهش و در مجموع مشکلات کلی تحقیق را کم می‌کند. به عبارت دیگر، تحلیل نشان می‌دهد که تخصص‌گرایی باعث بهبود علم می‌گردد. یافته‌ای که با نتایج قبلی ناسازگار است.

نوع دانشگاه و آسیب‌های علمی

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر تولید ضعیف و معیوب علم (آسیب‌های علمی) دانشگاه محل تحصیل است که از گذشته درباره اهمیت آن سخن گفته و علما تلاش داشتند تا بتوانند در دانشگاه‌های (نظامیه) خوب و نامدار تحصیل و تدریس کنند. این امر (اهمیت دانشگاه) امروزه به عنوان رتبه‌بندی دانشگاه‌ها^۱ معروف است هر ساله دانشگاه‌های جهان رتبه‌بندی می‌شوند. در ایران نیز این رتبه‌بندی انجام می‌گیرد. جدول شماره ۱۱ میانگین مشکلات تحقیق را بین دانشگاه‌های محل تحصیل محققان نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. میانگین مشکلات تحقیق در بین دانشگاه‌های کشور

Table 11. The means amount of research problems among the country's universities

مشکلات کلی	مشکلات صوری	تعداد	نام دانشگاه
۵۶,۲۱	۵۱,۵۳	۷	غیردولتی
۵۲,۶۸	۵۳,۸۷	۲	اصفهان
۴۹,۴۴	۵۳,۰۸	۳	علامه طباطبائی
۴۷,۶۹	۴۷,۳۷	۸	تربیت مدرس
۴۵,۳۶	۴۸,۳۶	۳	تهران
۴۱,۵۱	۴۴,۴۲	۳	خارج
۵۰,۰۰	۵۰,۰۰	۲۵	کل

همچنان که جدول نشان می‌دهد کمترین مشکلات مربوط به دانشگاه‌های خارج (لیورپول و لیدز) و بیشترین مشکلات مربوط به دانشگاه غیردولتی است. برای تحلیل بیشتر،

1. University Ranking

مشکلات و آسیب‌های تحقیق را بین دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی با هم مقایسه نمودیم که در جدول شماره ۱۲ و ۱۳ یافته‌های آن به ترتیب برای دوره تحصیلی دکترا و کارشناسی ارشد محققان نمایش داده می‌شود.

جدول ۱۲. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین دو دانشگاه دولتی و غیردولتی در دوره دکترا

Table 12. Compare means of research problems between test groups

مشکلات کلی	مسئله	روشی	صوری	
۴۷,۴۳	۴۷,۵۹	۴۶,۸۱	۴۵,۳۳	دولتی
۵۶,۵۱	۵۶,۹۶	۵۶,۶۸	۵۲,۸۶	غیردولتی
۰,۰۰۹	۰,۰۴۱	۰,۰۲۷	۰,۰۴۸	سطح معناداری

محققانی که در دانشگاه غیردولتی مدرک دکترا خود را اخذ نموده‌اند، مشکلات صوری و مشکلات کلی بیشتری نسبت به بقیه دانشگاه‌ها دارند. دانشگاه‌های غیردولتی مشکلات صوری، مسئله، روشی و مشکلات کلی بیشتری نسبت به دولتی دارند. محققانی که دانشگاه تحصیل کارشناسی ارشد آن‌ها غیردولتی است، مشکلات صوری، روشی، مسئله و مشکلات کلی بیشتری نسبت به دانشگاه دولتی دارند. قابل ذکر است که این نتایج بر اساس نمونه‌های موردبررسی اخذ شده و قابل تعمیم به دیگر رشته‌ها و دانشگاه‌های دیگر نیست. به عبارت دیگر، نتایج برگرفته از ۲ تحقیق رشته جامعه‌شناسی انجام گرفته در دانشگاه اصفهان و ۳ تحقیق در رشته جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی همگانی و علوم ارتباطات انجام گرفته در دانشگاه علامه طباطبائی قابلیت تعمیم به این دو دانشگاه و رشته‌های فوق را ندارد چه برسد به سایر رشته‌ها و دانشگاه‌ها.

جدول ۱۳. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین دو دانشگاه دولتی و غیردولتی در دوره

کارشناسی ارشد

Table 13. Compare means of research problems between test groups (Master's course)

مشکلات کلی	مسئله	روشی	صوری	دوره ارشد
۴۵,۷۹	۴۵,۵۴	۴۵,۱۹	۴۴,۶۳	دولتی
۵۳,۲۶	۵۴,۹۸	۵۴,۳۰	۵۲,۶۹	غیردولتی
۰,۰۴۵	۰,۰۳۵	۰,۰۲۰	۰,۰۲۲	سطح معناداری

رشته تحصیلی و آسیب‌های علمی

جدول شماره ۱۴ میانگین میزان مشکلات و آسیب‌های تحقیق را بین دو رشته تحصیلی جامعه‌شناسی و علوم سیاسی محققان نشان می‌دهد. از میان نمونه مورد بررسی، ۱۰ محقق در رشته جامعه‌شناسی (۴۰ درصد)، ۹ محقق در رشته علوم سیاسی (۳۶ درصد)، ۳ محقق در رشته جامعه‌شناسی سیاسی (۱۲ درصد) و سه نفر دیگر در رشته‌های زبان‌شناسی همگانی، ارتباطات و نظریه سیاسی تحصیل کرده‌اند.

جدول ۱۴. مقایسه میانگین مشکلات تحقیق بین رشته تحصیلی جامعه‌شناسی و علوم سیاسی در دوره دکترا

Table 14. Compare means of research problems between test groups(PhD course)

مشکلات کلی	مشکلات روش	مشکلات مسئله	رشته تحصیلی دکترا
۴۶,۱۶	۴۵,۰۵	۴۳,۸۲	جامعه‌شناسی
۵۳,۹۰	۵۴,۶۶	۵۲,۹۵	علوم سیاسی
۰,۰۴۷	۰,۰۲۰	۰,۰۲۸	سطح معناداری

رشته تحصیلی در دوره دکترا بر میزان مشکلات و آسیب‌های صوری و نظری تأثیری ندارد. همچنان که جدول نشان می‌دهد، محققان رشته تحصیلی علوم سیاسی نسبت به جامعه‌شناسی، میانگین میزان مشکلات مسئله، روشی و مشکلات کلی زیادتری دارند.

تأثیر افزاینده رشته تحصیلی علوم سیاسی بر میزان آسیب‌های روشی و بیان مسئله و عدم تأثیر رشته تحصیلی بر مشکلات نظری و صوری نشان می‌دهد که فارغ‌التحصیلان رشته علوم سیاسی نسبت به هم‌تایان خود در جامعه‌شناسی از جهت نظریه تفاوت معناداری با هم ندارند. آنچه این دو گروه را از هم متمایز می‌کند، میزان مشکلات روشی آنها است. تدوین بیان مسئله بخشی از روش تحقیق است. به عبارت دیگر، در ایران آثار منتشرشده در حوزه جامعه‌شناسی نسبت به رشته علوم سیاسی مسائل و مشکلات روشی کمتری دارند. امری که تا حدودی معقول به نظر می‌رسد؛ زیرا دانشجویان علوم سیاسی نسبت به دانشجویان رشته جامعه‌شناسی دروس روش تحقیق کمتری را در دوره‌های

تحصیلی می گذرانند.

سایر عوامل

عوامل دیگری نیز بر قوت و ضعف تحقیق تأثیر می گذارد که محقق قادر نیست آن‌ها را بررسی کند. در حد وسع مقاله و توان مؤلف، توانستیم سن و حجم رساله - کتاب را به عنوان عوامل مؤثر شناسایی کنیم. با افزایش سن محققان مشکلات صوری افزایش می یابد. همبستگی مرتبه اول سن نگارش رساله و مشکلات صوری ۰,۵۲۰ در سطح ۰,۰۱۳ معنادار است. بین تعداد صفحات کتاب و مشکلات صوری رابطه معکوسی وجود دارد. همبستگی مرتبه اول این دو ۰,۵۳۲- در سطح ۰,۰۰۶ معنادار است. به این معنا که با افزایش تعداد صفحات، کتاب‌ها از نظر صوری مشکلات کمتری دارند.

عوامل فوق (گسستگی شش گانه، رشته تحصیلی، نوع دانشگاه، سن و حجم کتاب- رساله) ممکن است بر یکدیگر تأثیر گذاشته و این تأثیر نقش مهمی در قوت و ضعف تحقیق بگذارد. در درک شهودی و تجربی به نظر می رسد که قوت و ضعف تحقیق منتج از نوع دانشگاه و نوع رشته تحصیلی و اثر تعاملی این دو باشد. ما برای بررسی این مهم، میانگین برخی از مشکلات تحقیق را بین گروه‌های تحقیق در جدول زیر ارائه داده ایم.

جدول ۱۵. میانگین مشکلات تحقیق در بین گروه‌ها

Table 15. The means amount of research problems among groups

مشکلات بیان مسئله	مشکلات روشی	
۴۴,۸۳	۴۳,۶۱	دکترای جامعه‌شناسی دانشگاه دولتی
۴۴,۴۱	۴۴,۷۲	کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه دولتی
۵۰,۰۰	۴۶,۰۱	کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه دولتی
۴۶,۰۶	۴۸,۵۶	دکترای علوم سیاسی دانشگاه دولتی
۵۵,۹۰	۵۰,۰۳	کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه غیردولتی
۴۸,۵۲	۵۰,۳۰	دکترای جامعه‌شناسی دانشگاه غیردولتی
۵۷,۷۵	۵۷,۷۱	کارشناسی ارشد علوم سیاسی غیردولتی
۵۷,۳۸	۶۱,۴۷	دکترای علوم سیاسی دانشگاه غیردولتی

جدول نشان می‌دهد که بیشترین مشکلات تحقیق (مشکلات روشی و بیان مسئله) در بین فارغ‌التحصیلان دکترای رشته علوم سیاسی در دانشگاه‌های غیردولتی است و کمترین آن مربوط است با دکترای جامعه‌شناسی دانشگاه‌های دولتی. از منظر مشکلات تحقیق، آثار منتشرشده دانشگاه‌های دولتی کمتر از دانشگاه‌های غیردولتی و جامعه‌شناسی کمتر از علوم سیاسی مشکل و آسیب دارند. در تحلیل و تبیین این مورد باید گفت دانشجوی رشته علوم سیاسی تا اخذ دکترا ۱۰ واحد در روش تحقیق می‌گذرانند؛ درحالی که دانشجوی رشته علوم اجتماعی تا اخذ دکترا، ۲۴ واحد روش تحقیق می‌گذرانند (بدون در نظر گرفتن کار عملی)؛ بنابراین؛ اگر این تحلیل درست باشد، باید میزان مشکلات روشی رشته علوم سیاسی بیشتر از جامعه‌شناسی باشد. امری که واقعیت آن‌ها تأیید می‌کند و علمای علم سیاست بر آن تأکید دارند (Adibi et al, 2016: 25)؛ Seydemami, 2010: 143).

بحث و نتیجه‌گیری

با تحلیل و تجزیه رساله - کتاب‌های فوق، بر اساس چارچوب مفهومی مهم‌ترین آسیب‌های زیر شناسایی شدند:

در آثار موردبررسی مشاهده گردید که محققان موضوع و امری را به‌عنوان مسئله به‌مثابه معما و تناقض یا ناسازگاری و ناهماهنگی در ذهن خود نداشته‌اند که بخواهند آن را حل یا مرتفع نمایند. محققان همچنین بین مسئله و سؤال تحقیق تفکیک و تمایز قائل نشده‌اند و آن دو را به‌جای هم بکار برده‌اند. برخی با تأکید و تکیه بر دردناک بودن امری و یا ضرورت و اهمیت موضوعی، آن را مسئله پنداشته‌اند. در رفع این آسیب می‌توان به محققان پیشنهاد داد تا ناهماهنگی، ناسازگاری، تناقض، تضاد و معما را در بخش بیان مسئله برجسته سازند (برجسته‌سازی بیان مسئله).

در بخش سابقه تحقیق، آثار نشان می‌دهند که سابقه تحقیق نوعی وصله ناجوری است که هیچ‌گونه پارگی را رفو نمی‌کند. در برخی از آثار این بخش (سابقه تحقیق) قسمت زیادی از کتاب را اشغال کرده (۱۱۰ صفحه و یا ۲۸ درصد کتاب)؛ درحالی که هیچ فایده‌ای برای تحقق نداشته است (Abdolmotaleb, 2012). در رفع این آسیب می‌توان به

فراخوانی و بازخوانی سابقه تحقیق در بخش بیان مسئله و یافته‌های تحقیق اشاره کرد. محقق با بازخوانی سابقه تحقیق می‌تواند مسئله خود را بهتر برجسته سازد. کمینه کردن سابقه تحقیق می‌تواند پژوهش را پربارتر سازد (بازخوانی و فراخوانی سابقه تحقیق در کل فرایند تحقیق).

در بخش مباحث نظری، مهم‌ترین آسیب طولانی بودن این بخش است. به‌عنوان نمونه کتاب معمار با تخصیص ۵۰ درصد کتاب (۱۵۰ صفحه از ۳۱۱) و تخصیص یک‌سوم کتاب فاضلی به مباحث نظری، نشان می‌دهد که آموزش نه پژوهش برای محققان اهمیت داشته است. برای رفع این مشکل، می‌توان پیشنهاد داد که محققان تلاش کنند تا مباحث نظری کتاب را کمینه نمایند و بخش کمی را برای نظریه‌ها و مباحث آن اختصاص دهد (کمینه‌سازی مباحث نظری)

در بخش روش تحقیق، جدا از معایب فنی که تحقیقات به آن مبتلا هستند؛ آسیب مهم تحقیقات در درک و فهمی نهفته است که محققان از علیت دارند. همان‌طور که می‌دانیم تبیین امری به معنای تبیین علی و علت‌یابی از پدیده‌ها است و تبیین‌ها در علم، متضمن مفهوم علت‌اند و کلیه تبیین‌های علمی، علی‌اند (Little, 1994: 5, Boudon et al, 1998: 61)؛ بنابراین، در این بخش ما به آسیب‌های می‌پردازیم که گریبان علیت را گرفته‌اند. آنچه از منظر روشی حائز اهمیت است، نحوه برقراری ارتباط بین متغیر مستقل/ وابسته، دال/ مدلول، مؤثر/ متأثر، علت/ معلول، عامل/ نتیجه در تحقیقات فوق است. محققان از روش‌های زیر برای برقراری ارتباط (علیت) استفاده نموده است: ۱. برقراری علیت به‌وسیله سایر محققان؛ ۲. برقراری علیت توسط گزارش‌های تاریخی (روایت و داستان‌های تاریخی)؛ ۳. تحمیل علیت بر حوادث به‌وسیله نظریه‌ها؛ ۴. تحمیل علیت به‌وسیله ضرورت منطقی و ۵. استنتاج علیت از نظرسنجی‌ها.

از میان روش‌های فوق‌الذکر، برخی معیوب هستند؛ مانند استنتاج علیت از نظرسنجی‌ها. به‌عنوان نمونه، دارابی از نظرسنجی دیگران استفاده نموده است و نظر مردم را درباره سؤال زیر به جامعه تعمیم داده و آن را علت در نظر می‌گیرد؛ سؤال به‌قرار زیر است:

میزان تأثیر نخبگان، گروه‌های مرجع، رسانه‌ها و تشکل‌های مطرح‌شده در جهت‌دهی به آرای چقدر است؟ (Darabi, 2009: 275-322). برخی از علیت‌ها فلسفی و منطقی هستند تا استنباطی، از قبیل تحقیق بحرانی که بین عوامل ضرورت منطقی برقرار کرده است: بررسی ارتباط میان تحولات قشرهای متوسط با تحولات سیاسی جامعه تنها از طریق نشان دادن تداوم منطقی تحولات سیاسی در پی تحولات کمی و کیفی قشرهای متوسط جامعه امکان‌پذیر گردید (Bahrani, 2009: 315). جالب‌توجه است که محققانی که موضوع آن‌ها تاریخی است از علیت روایی به شیوه نامناسبی استفاده کرده‌اند (Saei, 2005, Fazeli, 2010).

هرکدام از روش‌های فوق در بین آثار دیده می‌شود. آنچه کمتر دیده می‌شود استدلال، حجت‌آوری و ارائه مکانیسم‌های علی است. در رفع این بخش از تحقیق می‌توان پیشنهاد داد تا محققان قانع‌کنندگی و مجاب‌سازی خود و خوانندگان کتاب را در نظر بگیرند که آیا مخاطبان کتاب ادعاهای پژوهشگر و استدلال‌های محقق را مبرهن و صحیح می‌دانند یا خیر؟ و آیا خواننده کتاب با خواندن کتاب مجاب و قانع می‌گردد یا خیر؟ جدا از معایب و آسیب‌های فوق، این آثار آسیب‌های دیگر نیز دارند که می‌توان به‌قرار زیر بیان کرد: شیفتگی بیش‌ازحد محققان به نظریه‌ها و مفاهیم تحلیلی خود موجب گردیده که مؤیدات مهم‌تر از مبطلات باشند. تعبیر رئالیستی از مفاهیم و تحمیل مفاهیم بر حوادث و داده‌ها، مغشوش بودن نقطه عزیمت نظری، استفاده محققان از روش‌های گوناگون، متفاوت و گاهی متناقض در رساله - کتاب، کهکشان علل، عدم ارائه مکانیسم‌های علی، استفاده ناشایست از روش تطبیقی - تاریخی و راهبردهای آن و به‌کارگیری ناقص تبیین‌های روایی و عدم بررسی اعتبار و روایی ابزارهای اندازه‌گیری، این آثار را به لحاظ نظری و روشی معیوب ساخته‌اند. این آثار از نظر تولید داده و اطلاعات وضعیت بهتری ندارند؛ استفاده از داده‌های معقول‌شده توسط دیگران، انتقال و داده‌سازی در برخی از آثار دیده می‌شود و درنهایت، بین تبیین و راه‌حل‌های پیشنهادی محققان هیچ ارتباطی دیده نمی‌شود و راه‌حل‌های پیشنهادی محققان بیش از انجام پژوهش مشخص بوده

و دستاورد تحقیق نیست.

تأییدیه اخلاقی

تمامی اصول اخلاق پژوهش در این مقاله رعایت گردیده است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سهم نویسندگان

نویسنده دیگری در نگارش این مقاله مشارکت نداشته است.

منابع مالی

این پژوهش هیچ گونه کمک مالی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

ORCID

Abrahim Salehabadi <http://orcid.org/0000-0002-5979-2968>

پیوست

پیوست ۱. مشخصات رساله - کتاب‌های مورد تحقیق

نام رساله	استاد راهنما	رشته دکترا	نام دانشگاه	نام و نام خانوادگی
فضا و نابرابری اجتماعی: مطالعه جدایی‌گزینی فضایی و تمرکز فقر در محله‌های مسکونی تهران	حسین شکوهی	جامعه‌شناسی	تربیت مدرس	عماد افروغ
آسیب‌شناسی دولت مدرن در ایران (رویکرد فرهنگی بر زمینه‌های تاریخی، فرایند تکوین و ماهیت دولت مدرن در ایران)	حسین سیف‌زاده	علوم سیاسی	تهران	رسول افصلی
پیدایش و رشد طبقه متوسط جدید در ایران با تأکید بر اصفهان	غلام عباس توسلی	علوم سیاسی	تهران	ابراهیم انصاری

نام و نام خانوادگی	نام دانشگاه	رشته دکترا	استاد راهنما	نام رساله
محمدحسین بحرانی	آزاد اسلامی	جامعه‌شناسی	حسن سرایی	نقش طبقه متوسط در تحولات سیاسی ایران معاصر با تأکید بر تحولات گفتمان‌های سیاسی: ۱۳۸۰- ۱۳۲۰
حسین بشیریه	لیورپول	نظریه سیاسی	باری مانسلو	The state and revolution in Iran: Social classes and political conflict
فرح ترکمان و امیر نیک‌پی	آزاد اسلامی	جامعه‌شناسی	غلام عباس توسلی	تبیین جامعه‌شناختی نقش ایدئولوژی در توسعه ایران در یک قرن اخیر (با تأکید بر توسعه سیاسی)
مهدی حسین‌زاده	تریت مدرس	جامعه‌شناسی سیاسی	علی محمد حاضری	مطالعه تطبیقی رابطه روحانیون سیاسی و بازاری‌های سنتی در دو دهه قبل و بعد از انقلاب اسلامی
محمدباقر حشمت‌زاده	تریت مدرس	علوم سیاسی	چنگیز پهلوان	جامعه‌شناسی سیاسی نفت ایران (۱۳۷۱-۱۳۵۷)
علی دارابی	آزاد اسلامی	علوم سیاسی	سید علیرضا ازغندی	مطالعه جامعه‌شناختی رفتار شهروندان ایرانی در نهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری
محمدتقی دل‌فروز	تهران	علوم سیاسی	احمد نقیب‌زاده	بررسی شرایط دولت توسعه‌گرا: مقایسه ایران و نمونه‌های موفق شرق و جنوب شرقی آسیا
احمد رجب‌زاده	تریت مدرس	جامعه‌شناسی	مسعود چلبی	تحلیلی جامعه‌شناختی از توسعه‌نیافتگی، بررسی تطبیقی - تاریخی ایران و ژاپن
سعید زاهد	لیدز	جامعه‌شناسی	Pawson, R. Bagguley, P. Baylies, C.	Exploring the pattern of Islamic social movements: four case studies (case study)
علی ساعی	علامه طباطبائی	جامعه‌شناسی	محمد عبداللهی	تحلیل جامعه‌شناختی فرایند مردم‌سالاری (دموکراتیزاسیون)
سید علی اصغر سلطانی	علامه طباطبائی	زبان‌شناسی همگانی	دبیرمقدم	قدرت، گفتمان و زبان: بازتولید قدرت در مطبوعات ایران
مجتبی شاهنوشی فروشانی	دانشگاه اصفهان	جامعه‌شناسی	محمود کتابی	زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی تنوع نظام‌های سیاسی
علیرضا شجاعی زند	اصفهان	جامعه‌شناسی	ابراهیم انصاری	مسیحیت، اسلام و مسئله عرفی شدن مطالعه تطبیقی فرایند عرفی شدن در غرب مسیحی و شرق اسلامی
محمود شفیعی صادق	امام صادق	علوم سیاسی	جلال درخشه	تعامل فرهنگ و سیاست در جمهوری اسلامی ایران

نام و نام خانوادگی	نام دانشگاه	رشته دکترا	استاد راهنما	نام رساله
سیدامیر مسعود شهرام نیا	تربیت مدرس	علوم سیاسی	مسعود غفاری	تأثیر جهانی شدن بر دموکراسی در ایران معاصر
عبدالله عبدالمطلب	امام صادق	علوم سیاسی	کاووس سید امامی	مطالعه رفتار رأی‌دهی شهروندان تهرانی در انتخابات مجلس شورای اسلامی و ریاست جمهوری و ارائه الگوی بومی
محمد فاضلی	تربیت مدرس	جامعه‌شناسی سیاسی	احمد رجب‌زاده	بررسی تطبیقی-تاریخی تجربه دموکراسی در ایران، ترکیه و کره جنوبی در دوره ۱۹۴۱ تا ۱۹۶۱
محمد مهدی فرقانی	علامه طباطبائی	علوم ارتباطات	نعیم بدیعی	تحول گفتمان توسعه سیاسی در ایران (از انقلاب مشروطه تا پایان دهه دوم انقلاب اسلامی)، تحلیل گفتمان روزنامه‌ها در سال‌های ۱۲۸۵ - ۱۳۱۲ - ۱۳۲۰ - ۱۳۳۱ - ۱۳۵۲ - ۱۳۵۸ - ۱۳۷۱ - ۱۳۷۷
محمدسالار کسرای	تهران	علوم سیاسی	احمد نقیب‌زاده	چالش سنت و مدرنیته با تأکید بر زمینه‌های اجتماعی از مشروطه تا ۱۳۲۰
محسن مدیر شانه‌چی	آزاد اسلامی	علوم سیاسی	علیرضا ازغندی	آثار تمرکزگرایی در ساختار سیاسی - اداری ایران بر توسعه سیاسی (۱۳۵۷ - ۱۲۸۵)
ناهید مطیع	آزاد اسلامی	جامعه‌شناسی	غلام عباس توسلی	مقایسه فرآیند نوسازی ایران و ژاپن با تأکید بر نقش نخبگان (۱۸۴۰ - ۱۹۲۰)
رحمت‌الله معمار	تربیت مدرس	جامعه‌شناسی سیاسی	مسعود چلبی	تبیین جامعه‌شناختی مشارکت انتخاباتی: بررسی تطبیقی میزان رأی‌دهی بین شهرستان‌های ایران

Reference [In Persian]

- Abdolmutallab, A (2012), *Analysis of Voting Behavior in Iran*, Tehran: Imam Sadegh (AS) University [In Persian].
- Abdullahi, M; Saei, A (2006), A Response to the Critique of the Article Sociological Analysis of Democratization in Iran, *Journal of Sociology of Iran*, V7, N 3: 105-115 [In Persian]
- Adibi, M; Taqghavi, S. M. A; Mostafavi, S (2016), Weakness of Quantitative Research in Political Science Research in Iran, *Bi-Quarterly Journal of Political Science*, Volume: 16, Issue: 17 25-44[In Persian].
- Bahrani, M. H (2009), *the Middle Class in Political Developments in Contemporary Iran (1940-2000)*, Tehran, Agah Publishing.
- Bhaskar, R. (2005). *The Possibility of Naturalism: A Philosophical Critique of the Contemporary Human Sciences*. Third edition. London: Routledge
- Boudon, R ;Bourricaud, F (1989), *A Critical Dictionary of Sociology* , English translation.The University of Chicag Routledge.
- Chalabi, M (2006), *Social Analysis in the Space of Action*, Tehran: nashreney Publication [In Persian].
- Craib, I; Benton, T (2010), *Philosophy of Social Science: The Philosophical Foundations of Social Thought*, Second edition, Palgrave Macmillan
- Darabi, A (2009), *Electoral Behavior in Iran: Patterns and Theories*, Tehran: Soroush [In Persian].
- Fazeli, M (2010), *Structural Foundations of Democracy Consolidation: The Experience of Democracy in Iran, Turkey and South Korea*, Tehran: Kandokav Publications [In Persian].
- Fazeli, M (2016), Celebrating Method, Denial of Insight, *Journal of Sociology of Iran*, N 61 & 62: 207-222[In Persian]
- Kazemipour, A (2004), Efficient Surveys to Understand of Trends, *Month Book of Social Science*, No. 85 and 86, pp. 13-17 [In Persian]
- Little, D (1994), *Explanation in Social Sciences*, Translated into Persian Abdolkarim Soroush, Tehran: Sarat Publications [In Persian]
- Mehri, N (2011), Poverty Analysis in Social Science Research in Iran, *Social Research*, V 4, N 11: 149-170[In Persian]
- Nabavi, L (2005), *Fundamentals of Logic and Methodology*, Tehran: Tarbiat Modares University [In Persian]
- Root, M (2010), *Philosophy of Social Sciences: Methods, Ideals and Policies of Social Research*, Translated into Persian by Mohammad Shojaeian, Tehran: Institute for Cultural and Social Studies [In Persian]

- Saeedi, M.M (2007), Critique of Shojaeizand's views on secularization in the books of religion, society and secularization in Christian and Islamic experience, *Journal of Sociology of Iran*, V 8, N4, pp. 117-134 [In Persian]
- Saei, A (2007), *Democratization in Iran*, Tehran: Agah Publications [In Persian]
- Salehabadi, A (2000), A Study in Social Stratification of Iran, *Month Book of Social Science*, Nos. 34 and 35, pp. 48-49 [In Persian].
- Salehabadi, A (2017), *the Logic of Iranian Political Sociologists*, Tehran: Kavir Publication [In Persian]
- Ebrahimi, S (2010), Secularization in the Christian and Islamic Experience, *Month Book of Social Science*, New Volume - Number 31, pp. 42-49 [In Persian].
- Seydemami, K (2010), The Vacancy of Experimental Research in Iranian Political Science, *Journal of Political Science*, Fifth Year, No. 2, pp. 143-162 [In Persian].
- Shahsavari, Amir; Alamolhoda, Jamileh (2019), Methodology of Research Reviews and Its Role in Knowledge Production: Developing a Typology, *Methodology of Social Sciences and Humanities*, Vol.25, No. 98: Pp 79- 109 [In Persian].
- Sharifi, A (2008), Democratization in Iran, *Month Book of Social Science*, New Volume, No. 7, pp. 41-47 [In Persian].
- Shojaeizand, A.R (2004), Current Processes; Unfinished projects, *Month Book of Social Science*, No. 85 and 86: 5-12 [In Persian]
- Silverman, D (2003), *a Method of Qualitative Research in Sociology*, Translated into Persian by Mohsen Solasi, Tehran: Tebyan Publication [In Persian]
- Soroush, A (2006), *Lessons in Philosophy of Social Science (Method of Interpretation in Social Sciences)*, Tehran: nashreney Publication [In Persian]
- Taghavi, S. M.A; Adibi, M (2010), The Weakness of the Tradition of "Criticism" in Political Science Research in Iran, *Journal of Political Science*, Volume 5, Number 2, 7-27 [In Persian].
- Taleban, M. R. (2015), Causality in Historical Studies, *Historiography and Historiography of the New Era*, No. 15 (100), pp. 61-85 [In Persian].
- Taleban, M.R (2006), A Critique of the Article Sociological Analysis of Democratization in Iran, *Journal of Sociology of Iran*, Vo7, N 3: 94-104 [In Persian]
- Taleban, M.R (2009), Mechanisms and Sociology (The Role and Importance of Mechanisms in Explaining Social Phenomena), *Quarterly Journal*

of Methodology of Social Sciences and Humanities, 61: 63-102 [In Persian]

Taleban, M.R (2016), "Public Knowledge in the Envelope of Scientific Research" A Critique of the article "Internal Evaluation of the Output Quality of the Sociological Education System in Iran", *Journal of Sociology of Iran*, N 61 & 62: 192-206[In Persian].

استناد به این مقاله: صالح‌آبادی، ابراهیم. (۱۴۰۱). مشکلات علمی در ایران (بررسی موردی جامعه‌شناسی سیاسی و علوم سیاسی ایران)، فصلنامه علوم اجتماعی، ۳۰(۹۹)، ۱۷۵-۲۱۵. DOI: 10.22054/qjss.2021.46982.2255

Social sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی